

Škola: Základní škola Řevnice, Školní 600, 252 30, Řevnice	
Směrnice ředitele školy Program proti šikanování	
Č.j.: ZŠŘev/Ře/2021/327	Účinnost od: 1. 10. 2021
Spisový znak:	Skartační znak: V5
Schválil: Mgr. Tomáš Řezníček, ředitel školy	
Vypracovala: Mgr. Markéta Maříková	
Změny a doplňky ve směrnici jsou prováděny formou číslovaných písemných dodatků, které tvoří součást tohoto předpisu.	

Program proti šikanování

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

zpracovaný podle Metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních.

Tento program lze podle potřeby v průběhu školního roku doplňovat a upravovat.
Při řešení šikany je důležitá týmovost, profesionalita, otevřenost, systematickosti.

1. DEFINICE

Slovo **šikana** pochází z francouzského slova **chicane**, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na literě zákonů a předpisů.

Metodický pokyn MŠMT: Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Zkráceně lze říci, že šikana je ponižování lidské důstojnosti jakoukoliv formou.

Nepřímé (varovné) znaky, které by nás měly upozornit, že není něco v pořádku:

- O přestávkách je žák osamocený, ostatní se s ním nebaví, nemá kamarády, vyhýbá se kontaktu s vrstevníky, je izolován z třídního kolektivu.
- Do týmu (družstva) bývá jedinec volen mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitele.
- Žák je ve svém projevu před třídou nejistý, bojí se.
- Je smutný, má blízko k pláči, tváří se nešťastně, stíněně.
- Stává se uzavřeným.
- Někdy se jeho prospěch nevysvětlitelně a rychle zhoršuje.
- Má poškozené, zničené, rozházené věci.
- Má roztrhaný, zašpiněný oděv.
- Chybí mu věci (pomůcky, svačina,...), stále něco hledá.
- Odmítá nebo neumí vysvětlit poškození či ztrátu svých věcí, jeho výmluvy jsou nepravděpodobné.
- Pravidelnou cestu do a ze školy mění.
- Vyhledává důvody k absenci ve škole (po návratu se násilí zintenzivňuje – je potřeba vybit nahromaděnou energii).
- Má modřiny, odřeniny, škrábance, řezné rány, které nedovede vysvětlit.
- Projevuje se u něho somatizace (bolesti břicha, hlavy,...)
- Občas pozorujeme u žáka agresivní výbuchy.
- Žák se nebrání, neoplácí.

Mezi **přímé znaky** šikanování např. patří:

- Posměšné přezdívky, poznámky na adresu žáka, nadávky, ponižování.
- Kritika, výtky na jeho adresu.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžité dary, aby za agresory platil.
- Podřizuje se panovačným příkazům.

- Je na něj vyvíjen nátlak, aby se účastnil nemorálních až trestných činů.
- Můžeme pozorovat honění, strkání, rány, kopání, které oběť nevrací.
- Rvačky, v nichž je jeden z účastníků slabší.
- Jakákoliv akce této osoby je vnímána negativně; není přijímána, za všechno může.

V rámci šikany se setkáváme s různými způsoby ubližování:

- Fyzická agrese a používání zbraní – fackování, bodání špendlíkem, kopání, pálení cigaretou, stříhání vlasů, svazování, vystrčení z okna, škrcení, dušení, svlékání apod.
- Slovní agrese a zastrašování zbraněmi – vyhrožování zabitím, mučením, násilím, urážení rodičů, vysmívání se oběti, apod.
- Krádeže, ničení a manipulace s věcmi – krádeže finančních prostředků, krádeže nebo znehodnocení školních pomůcek, ničení oblečení, krádeže potravin apod.
- Násilné a manipulativní příkazy – platit výkupné, pracovat za agresory, nosit ponižující cedulky, klanět se, odhalovat genitálie, uklízet za agresory, apod.
- Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými“ výtvary – ignorování oběti, pomlouvání, sprosté básničky, kresby apod.

Šikana není jednorázová záležitost. Většina žáků udělá někdy něco špatného. Viník by měl ale vědět, že pokud se to bude opakovat, důsledky mohou být vážnější než třeba jen důtka nebo snížená známka z chování.

O šikaně mluvíme, pokud násilí splňuje:

- Děje se ve formální skupině (v případě školní třídy je tato podmínka splněna)
- Je samoučelné – cílem se stává jen šikana, jiný cíl není.
- Oběť a agresor mají různé pozice – oběť se neumí nebo nemůže bránit.

Stádia šikany:

1. Ostrakismus – odehrává se v jakékoliv skupině – ignorování, pomluvy, intriky, drobné legrácky. Skupina si vytipovala outsidera/y.
2. Přitvrzená manipulace a ojedinělá fyzická agrese – jednotlivec slouží jako hromosvod, skupina udržuje soudržnost na úkor slabších.
3. Vytvoření jádra agresorů – je klíčové, šikana už neprobíhá nahodile, ale systematicky. Třetí stádium je klíčovým momentem. Skupina agresorů si vytipuje „slabého jedince“.
4. Většina přijme normy agresorů – to, co říkají pedagogové ustupuje do pozadí. I do této doby mírní žáci se začnou chovat krutě. Vzniká mlčící většina, přijímá normy agresorů, vznikají vlastní normy a sankce.
5. Totalita – normy většiny přijmou téměř všichni a vytvoří se dvě skupiny. Jedna nemá žádná práva, druhá naopak všechna. Šikanování se stává programem kolektivu.

Aktéři šikany:

Šikana je většinou záležitostí celé skupiny.

- Pedagog – může dát bezděčně sám podnět k šikaně – nesprávná ironie, zesměšnění před třídou.
- Rodiče – měly by věnovat pozornost změnám v chování a zvyklostech dítěte, neměli by váhat a okamžitě kontaktovat školu.
- Agresor – může být kdokoliv, motivem k šikaně může být např. touha dominovat, nezralost, nevhodné rodinné zázemí, potřeba moci, fyzická vyspělost, nadprůměrná či podprůměrná inteligence apod.

- Oběť – opět může být kdokoli, např. jakkoli handicapovaný, tělesně neobratný, odlišné rasy, etnika, úzkostný, málo samostatný, tichý, plachý jedinec. Někdy jde o výchovu v rodině. Pozor na nově zařazené do kolektivu.

KYBERŠIKANA

nová podoba šikany

Šikanování jiné osoby s využitím internetu, mobilních telefonů či jiných informačních technologií. Jedná se o druh psychické šikany, pro kterou je typické ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod. Kyberšikana je úzce spjata s informačními a komunikačními technologiemi (ICT).

Nejčastěji se jedná o:

- Zasílání urážlivých, zastrašujících, zesměšňujících nebo jinak ztrapňujících zpráv či pomluv.
- Pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a zveřejňování.
- Vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají či ponižují (blogy,...).
- Zneužívání cizího účtu (e-mailového, diskusního apod.)
- Vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu.
- Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním.

Kyberšikana se mnohdy prolíná s tradiční šikanou, protože moderní technologie nám umožňují pohybovat se ve virtuálním světě – lidé mohou být anonymní, mohou komunikovat, mohou zastávat jinou roli než v životě, bez svých nedostatků, komunikaci mohou lehce ukončit.

Specifické znaky kyberšikany:

- Útočníci jsou anonymní – většinou pod přezdívkou (nickem), svou identitu mohou měnit. Proto má agresor větší odvalu a používá drsnější metody.
- Útočníkem může být každý, kdo má potřebné znalosti ICT, i fyzicky slabý jedinec. Útočníky bývají většinou chlapci s dobrým sociálním statusem. Mnohdy jsou sami oběťmi kyberšikany nebo jejími pozorovateli. Agresori často ve skutečném životě nemají kamarády.
- Šikana může probíhat kdykoliv a kdekoli.
- Ve virtuálním světě se lidé chovají jinak než ve skutečnosti – lžou o své osobě, jsou méně opatrní (sdělují o sobě informace); oběť si může agresor vybrat náhodně.
- Při kyberšikaně se dají pořízené záznamy posílat dál, vzniká tak početné publikum.
- Protože se jedná o psychické týrání, nelze jej snadno rozpoznat.
- Někdy může být kyberšikana neúmyslná – nedojde nám, jak žert zapůsobí.

Jak snížit riziko kyberšikany:

- Vždy respektujte ostatní uživatele.
- Dobře si rozmyslete, co odesíláte a komu.
- Nakládejte se svým heslem jako s vlastním životem.
- Nikdy nikomu neznámému nesdělujte své osobní údaje.
- Seznamte se s pravidly chatu či diskuse, ať víte, co je zakázáno dělat.
- Seznamte se s riziky, která souvisejí s elektronickou komunikací.

Důležité kontakty:

Linka Bezpečí

www.linkabezpeci.cz

nabídka kurzů a dalšího vzdělávání

www.e-bezpeci.cz

www.minimalizacesikany.cz

2. ŠKOLNÍ KLIMA

Šikana je záležitostí skupinovou, nelze ji omezovat na vztah mezi obětí a agresorem. Malá sociální skupina se na šikanování nějak spolupodílí, byť i jen v tom, že proti němu nezasáhne.

Většina se může vůči menšině chovat v rámci demokracie jako tyran či despota, aniž by si to sama uvědomovala. Většina považuje za přirozené, že menšina se jí musí podřizovat – to je ostatně základem demokracie. Značná část lidí vyhledává závislost na mocensky založených jedincích, protože se bojí vlastní svobody.

Děti se jako tyrani nerodí. Šikanovat se naučí od dospělých. Netoleranci a autoritářství se mohou naučit ve svých rodinách i ve školách. V naší společnosti přibývá dětí, které se staly svědky domácího násilí. Občas všichni pocítujeme nutkání k šikaně. Přejeme si, aby jiní dělali to, co chceme, a jsme připraveni použít sílu, abychom je donutili jednat podle svých přání.

Žijeme ve společnosti, kde mnozí lidé prožijí celý život pouze v honbě za „prvním místem“.

Šikana se ve školách neobjevuje náhodně. Nedobrovolně se zde setkávají jedinci s různými odlišnostmi. Důležitá je i osoba učitele a jeho práce se třídou. Školní normy musí žáci přijímat jako dané, aniž by o nich mohli diskutovat. Škola učí děti soupeřit mezi sebou. Třídí žáky na schopné a méně schopné, přičemž hlavním měřítkem je výkon ve škole.

Podle statistik je ve školách šikanováno každé páté dítě. Musíme si uvědomit, že „být šikanován“ je subjektivní pocit, protože každý jedinec má jinak nastavený práh citlivosti.

Škola, která nepodporuje šikanu, si klade za cíl pěstovat v kolektivu soudržnost, kamarádství, pozitivní morální hodnoty, kdy žáci mají negativní postoj k násilí.

V rámci prevence se každý pedagogický pracovník snaží:

- zvyšovat sebevědomí žáků
- vychovávat k toleranci a solidaritě
- podporovat spolupráci
- provádět nácvik komunikačních a sociálních dovedností
- podporovat vědomí sounáležitosti
- vytvářet podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- podporovat spolupráci mezi dětmi a vzájemný respekt
- vést k jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince
- podporovat pozitivní vztahy mezi žáky, učiteli a žáky, apod.

Důležité je dostatek času věnovat prevenci **na prvním stupni**:

- někdy stačí jenom nesmlouvavý postoj učitele, žáci ho přeberou – učitel je ještě vzor
- učitel tráví s dětmi dostatek času
- v tomto věku lze dobře nastavit pravidla

Jak by měla škola působit, aby co nejvíce snížila pravděpodobnost šikany

- Žáci musí být seznámeni s tím, co je to šikana.
- Žáci musí být vedeni k zodpovědnosti, nejen k poslušnosti – poslušný plní úkoly, protože musí. Zodpovědný, protože se k tomu zavázal.
- Ve škole je kladen důraz na spolupráci, ne pouze na soutěž.
- Učitel je garantem bezpečného prostředí ve třídě.
- Pro učitele by měly být důležitější děti než osnovy a předměty.

- Učitel nesmí látku jen přednášet – žáci musí k poznatkům dospět a učit se překonávat překážky; pak zvládne překonat překážky i v životě.
- Děti si musí ve výuce rozvíjet komunikační dovednosti – musí se naučit obhajovat své názory, zvyšuje si tak sebevědomí. Je schopen bránit sebe i druhé.
- Školní prostředí nesmí být nadměru stresující – některé děti jsou stresovány negativním rodinným prostředím.
- Učitel nemá ve výuce klást hlavní důraz na vlastní moc a autoritu – učitel nemusí o všem rozhodovat, buduje tak sebezáchovné mechanismy ve skupině. Děti se tak naučí samy zasahovat proti bezpráví. Učitel musí být přirozenou autoritou.
- Žákům má být umožněna co největší komunikace se sebou navzájem i s učitelem – není nejlepší klasické rozestavení ve třídě učitel proti žákům.
- Výuka musí vést k integraci žáků – učitel by měl vést žáky k toleranci.
- Ve škole je třeba demokratizovat vztahy mezi žáky a učiteli – práva a povinnosti žáků i učitelů.
- Školy se musí řídit principem předběžné opatrnosti – musí počítat, že ve třídě šikana existuje. **To, že je ve třídě šikana, není známkou, že učitel není dobrý.**
- Do prevence šikany musí být zapojeni rodiče.

3. TŘÍDNÍ UČITELÉ

Pedagogové odborně pracují v rámci specifické primární prevenci na předcházení školní šikany. Musí přitom respektovat věk dětí, složení třídy, vztahy ve třídě apod.

Těžiště specifické primární prevence spočívá v:

- pravidelných třídnických hodinách
- výukových předmětech, které mají vztah k prevenci sociálně patologických jevů (výchovy, prvouka apod.)
- projektové vyučování a projekty s tematikou šikany.

Opatření, která provádí třídní učitel:

- Prevence v třídnických hodinách,
- vytvoření pravidel třídy,
- prevence ve výuce (ve svých hodinách),
- prevence při akcích mimo vyučování,
- spolupráce s rodiči,
- spolupráce se školní metodičkou prevence, výchovnými poradkyněmi, školní psycholožkou,
- spolupráce s vedením školy,
- spolupráce s vychovatelkou (v případě, že žáci navštěvují školní družinu),
- spolupráce s ostatními pedagogickými pracovníky, kteří ve třídě vyučují,
- spolupráce s PPP, SVP, SPC a dalšími odborníky.

Prevence ve třídnických hodinách – třídní učitel se zaměřuje na rozvíjení pozitivních vztahů. Je důležité vytvořit bezpečné prostředí.

V rámci třídnických hodin jsou žáci seznamováni s tématy a jsou u nich rozvíjeny dovednosti:

- Informace o tom, co je a není šikana,
- rozdíl mezi žalováním a prosbou o pomoc,
- způsoby a podpora ve schopnosti zastat se oběti,
- informace o tom, jak a kde vyhledat pomoc.

Třídní učitel **vyhledává** a léčí zárodečné a počáteční šikanování. Informuje vedení školy. **Kdykoliv může požádat o spolupráci a pomoc školní metodičku prevence, výchovnou poradkyni, školní psycholožku, školní speciální pedagožku.** Je dobré nebýt na šetření a řešení problému sám. V rámci diagnostiky si třídní učitel všimá znaků šikany a podle svých možností vyhodnocuje situaci ve třídě.

Pokud třídní učitel prošel dalším vzděláváním s tematikou šikany a pokud si troufá, může poskytnout „první pomoc“. Je lepší ale spolupracovat s metodikem prevence a s celým realizačním týmem, protože včasné předání případu je rozhodující pro správné vyšetření a zvolení nápravného programu.

Úkolem **včasné pomoci** je zmapování symptomů a orientace ve vývoji šikanování. Prakticky to znamená, že zjistíme odpovědi na tyto otázky:

- kdo je obětí, kolik je obětí
- kdo je agresorem, kolik je agresorů, kdo je iniciátorem
- co, kdy, kde a jak dělali agresori obětím (konkrétně, podrobnosti)
- k jak závažným projevům došlo
- jak dlouho šikanování trvá

POZOR! Vše důkladně zapsat a uspořádat do kvalitního důkazního materiálu.

Třídní učitel navrhne řešení šikanování a potrestání jednotlivých žáků.

V tomto okamžiku je už povinností třídního učitele předat materiály a spolupracovat se školním metodikem prevence.

4. ÚLOHA JEDNOTLIVCŮ

Všichni pedagogičtí pracovníci:

- Vedou žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na principech, které respektují identitu a individualitu žáka.
- Rozvíjejí pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.
- Rozvíjejí respekt k individualitě každého jedince.
- Rozvíjejí etické jednání – humanitu, toleranci.
- Vedou žáky k jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.
- Prohlubují si své znalosti a dovednosti v oboru osobní, společenské a morální výchovy v prevenci šikanování mezi žáky v každodenním životě.
- Navozují úzkou spolupráci mezi žáky, rodiči a pedagogy a jasně formulují možnost oznamovat i zárodky šikanování, při zachování důvěrnosti takových sdělení.
- Informují žáky, rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.
- Zvyšují a zkvalitňují dohled před vyučováním, o přestávkách a po vyučování hlavně v prostorách, kde je zvýšená možnost šikanování žáků – šatny, WC, apod.

Všichni nepedagogičtí pracovníci:

- Bezodkladně oznamují vedení školy jakýkoliv náznak šikanování mezi žáky.
- V rámci svých možností okamžitě zabrání dalšímu průběhu šikanování, případně přivolají pomoc.

Výchovná poradkyně a školní metodička prevence:

- Účastní se akreditovaných kurzů k problematice šikanování.
- Informují pedagogické pracovníky o dané problematice a aktivně se podílí na řešení konkrétních případů šikanování.

- Na základě informace MŠMT ČR č.j. 25 884/2003-24 „Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané“, spolupracují při řešení konkrétních případů s Obvodním oddělením Policie ČR.
- Spolupracují s odbornými službami resortu školství – PPP v Králově Dvoře, SVP v Dobřichovicích s dalšími odbornými pracovišti poradenských a preventivních služeb v regionu.

5. ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ TÝM

Jedná se o tým, který ve škole monitoruje a vyšetřuje šikanu, navrhuje řešení v těch případech, kdy možnosti třídních učitelů jsou vyčerpané. Tento tým spolupracuje s konkrétním třídním učitelem, pokud žák chodí do školní družiny i s vychovatelkou.

Členové týmu:

- metodická prevence – Mgr. Markéta Maříková
- výchovné poradkyně – Mgr. Jana Barnová, Ing. Jana Michlová
- školní psycholožka – Mgr. Michaela Kvasničková
- ředitel školy – Mgr. Tomáš Řezníček
- zástupkyně ředitele – Ing. Marcela Bezděková, Mgr. Lucie Adamcová Kneidlová
- třídní učitel/ka

Při řešení šikany je důležitá **týmovost**, protože učitel vstupuje do problému jako:

- Zaměstnanec školy (instituce) – hraje svou roli, řídí se zadáním organizace, jejími předpisy. Někdy s nimi není ztotožněn. Musí dělat nepopulární rozhodnutí (v týmu se může opřít o ostatní).
- Konkrétní osoba – navazuje s aktéry vztah. Roli hraje jeho minulost, zkušenosti, city, výchova, momentální nálada apod. Vznikají sympatie, antipatie.

Při pozorování neexistuje realita objektivně, vstupují do něj smysly, emoce, chování, interpretace.

6. SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI SUBJEKTY

Resort školství:

- Pedagogicko-psychologická poradna v Králově Dvoře – okresní metodik preventivních aktivit
- Středisko výchovné péče v Dobřichovicích

Resort zdravotnictví:

- Jednotlivý pediatři
- Klinický psycholog a psychoterapeut

Resort sociální péče:

- Oddělení sociálně – právní ochrany dětí

Pokud má škola podezření na **spáchání trestného činu**, musí kontaktovat Policii ČR a orgán sociálně právní ochrany dítěte.

Šikana je složitá pro orgán činný v trestním řízení, protože náš trestní řád tento pojem nezná.

Škola musí pojmenovat tento skutek – útisk, ublížení na zdraví, krádež, loupež apod.

Vzhledem k věku našich žáků, bude případ odložen.

7. KOMUNIKACE SE ŽÁKY

Škola má povinnost:

- Zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí,
- vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj,
- vytvářet podmínky pro prevenci sociálně patologických jevů,
- poskytovat dětem nezbytné informace nutné k jejich zajištění bezpečnosti a ochrany.

Od vstupu žáka do školy je mu předkládán nesmlouvavý postoj k násilí. Důraz je kladen na kamarádství, spolupráci a vzájemnou pomoc.

Akce s preventivním charakterem:

- Školy v přírodě, školní výlety, lyžařské kurzy, adaptační kurzy apod. mají za úkol podporovat soudržnost třídních kolektivů.
- Na prvním stupni – projekt na téma šikana.
- Třídnické hodiny pod vedením třídních učitelů.
- Informační nástěnka metodika prevence.

Nejdůležitější je, aby žáci pochopili:

- že člověk, který se stal obětí, není špatný a v žádném případě si to nezaslouží
- že ve škole jsou lidé, kteří jsou ochotni jim pomoci
- že o násilí a bezohlednosti nesmí mlčet
- nikdo nemá právo ubližovat druhému

8. KOMUNIKACE S RODIČI

Rodiče by měly být informováni o tom, že i jejich dítě se může stát aktérem šikany. Měly by věnovat pozornost změnám v chování a zvyklostech dítěte. Neměli by váhat a okamžitě kontaktovat školu.

Při jednání s rodiči je nutný **taktní přístup** a zejména **zachování důvěrnosti informací**.

Rodiče budou vhodným způsobem informováni o aktivitách školy a problematice šikany prostřednictvím:

- třídních schůzek a konzultačních hodin
- individuálních pohovorů
- konzultačních hodin metodika prevence a výchovného poradce
- informací na nástěnkách ve škole
- webových stránkách školy, FB školy

CO DĚLAT KDYŽ:

ŽÁK SE STAL OBĚTÍ ŠIKANY NEBO SE ŠIKANY DOPUSTIL

- Všichni zaměstnanci školy se řídí materiálem: Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.
- Pokud se pracovník školy stane svědkem šikany (násilí), musí okamžitě zajistit ochranu obětí a ve spolupráci s ostatními zaměstnanci školy zajistit izolaci agresorů (každého zvlášť).
- Informuje školního metodika prevence (ŠMP) nebo vedení školy (VŠ) nebo třídního učitele (TU) nebo výchovného poradce (VP).

- V tento okamžik se stává svědkem šikany a na požádání sdělí veškeré potřebné informace školnímu metodikovi prevence (nebo tomu, kdo je vedením školy pověřen šikanování vyšetřit). Nesmí zapomenout, že musí **chránit zdroj a obsah informací**.
- Následující kroky provádí školní metodik prevence (nebo pověřená osoba, popřípadě třídní učitel) ve spolupráci s celým školním preventivním týmem.

„PRVNÍ POMOC“

ODHAD ZÁVAŽNOSTI ONEMOCNĚNÍ SKUPINY

Umožní nám rozeznat, o jak složitý problém jde.

1. Nejdříve musíme určit stádium, protože volíme rozličné postupy a metody odstraňování.

Vychází se:

- Z prvních testovacích rozhovorů s oběťmi a svědky – ochota spolupracovat, odmítnutí chování agresorů. **V žádném případě se nezačíná u podezřelých agresorů.**
- Ze závažnosti a četnosti agresivních projevů – brutalita násilí apod.
- Z délky trvání šikany – jak dlouho trvá.
- Z počtu agresorů a obětí.

2. Po určení stádia při řešení šikany musí být vypracován důkazní materiál a k dalšímu postupu přizván školní metodik prevence (jiná osoba školního preventivního týmu).

3. Školní metodik prevence (jiná osoba školního preventivního týmu) vše oznámí vedení školy, nastíní řešení a vymezí role (kdo a jak bude postupovat). = **jednotný postup**

KRIZOVÝ PLÁN

PRO ŘEŠENÍ POČÁTEČNÍHO STUPNĚ ŠIKANY

Jde o první, druhé a třetí stadium šikany, kdy normy, hodnoty a postoje vůči šikanování nejsou přijaty většinou. Oběti poměrně otevřeně mluví o tom, co se jim stalo a kdo je šikanoval. Vhodní svědkové vyjadřují nesouhlas se šikanováním a bez většího strachu vypovídají. Ostatní členové kolektivu šikanu nepopírají. Atmosféra ve skupině není ještě ovládána masivním strachem, je tu ještě částečná svoboda názorů.

V tomto stupni šikany situaci může zvládnout sama škola. Řešit šikanování musí pedagog, který absolvoval speciální kurz. Někdy je vhodné pozvat ke konzultaci odborníka. Záleží na domluvě ve školním preventivním týmu.

- **Rozhovor s informátory** (rodiče, učitel, spolužáci,...) a **oběťmi** – individuálně. Jsme empatiční, nedáváme rady, jen vnímáme celou situaci a jednotlivé osoby. Je dobré s každým mluvit jednotlivě, raději po vyučování. Ostatní by neměli o ničem vědět, chráníme tak oběť. Doporučuje se pozorovat chování ve třídě (skupině).
- **Nalezení vhodných svědků** - vytipování členů skupiny, kteří jsou ochotni pravdivě vypovídat. **POZOR** – zde se dělá nejvíce chyb.
- **Rozhovor se svědky** – individuální, případně konfrontační. **POZOR** – nikdy ne konfrontace obětí a agresorů, svědků a agresorů.
- **Zajištění ochrany obětem.**
- **Rozhovor s agresory** – případně konfrontace mezi nimi. Vždy musí jít o poslední krok, tedy i jiný den než rozhovor s oběťmi. Pro agresory má být vyšetřování co nejdéle utajeno.

DŮLEŽITÁ UPOZORNĚNÍ

- Vyšetřování nikdy nezačínat u podezřelých agresorů – všechno zaprou a podezření vyvrátí nebo zpochybní. Hlavně však dostanou informaci, že je jejich jednání prozrazeno, což vede k zametení stop a je reálné nebezpečí, že se agresori pomstí.
- Zabránit prozrazení toho, kdo o šikaně informoval.
- Neřešit bezúčelným plácnutím do vody – společným šetřením s celou třídou.
- Nekonfrontovat oběti se svědky a už vůbec ne s agresory!
- Vyšetřování musí ochránit oběť i svědky.
- Při vyšetřování i údajné šikany komunikovat se zákonnými zástupci agresorů a obětí. Dělat zápis jednání, včetně závěrů.
- Umožnit všem pedagogům se k problému vyjádřit.
- **POZOR** – neustoupit tlaku rodičů, neprozradit jména svědků, dojít ke konkrétnímu řešení, i když jde o přestup agresora na jinou školu.
- Pokud má škola podezření na spáchání trestního činu, musí kontaktovat Policii ČR a orgán sociálně právní ochrany dítěte.

Ze všech jednání a rozhovorů, ze všech zjištění musí být **vypracován kvalitní důkazní materiál**, který uspořádá školní metodik prevence a uloží na určené místo. **Pozor na důvěrnost informací a diskrétnost.**

PEDAGOGICKÁ OPATŘENÍ

- Ochrana a podpora oběti – doporučení; pěstování odolnosti vůči násilí; nácvik sociálních dovedností; posilování sebedůvěry; častější dozor; najít kamaráda oběti, který není závislý na agresorech; oceňování, povzbuzování.
- Výchovná práce s agresory – tlumení agresivních kroků, jeho vlastní náhled na chování, rodinné prostředí, motivy, výcvik sociálních dovedností, přiměřená zaměstnanost vhodnou činností; zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné práce, dalších odborníků; potrestání agresorů (výchovná opatření – napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, klasifikační opatření – snížená známka z chování, doporučení rodičům – pobyt v diagnostickém ústavu, přeřazení do jiné třídy, na jinou školu apod.)
- Práce se třídou – i žák, který se stal svědkem šikany, může mít negativní následky; programy pro třídní kolektivy; práce s „mlčící většinou“; participace žáků na prevenci; peer programy; vyhýbat se hodnocení, nálepkování; pozor na přítomnost obětí – taktnost.
- Práce s rodinou – nutno počítat s odporem, obviňováním, zbavováním se zodpovědnosti; získat rodinu pro spolupráci, oceňovat, nehodnotit, neobviňovat. Nekonfrontovat s dětmi!

KRIZOVÝ PLÁN

PRO ŘEŠENÍ POKROČILÉHO STUPNĚ ŠIKANY

Jde o čtvrté a páté stádium, kdy normy, hodnoty a postoje vůči šikanování byly přijaty většinou či dokonce všemi nebo téměř všemi členy skupiny. U oběti je patrná ustrašenost, nechce prozradit, kdo jí ublížil. Někdy vysvětluje své zranění bizarním způsobem. Svědkové odmítají vypovídat, tvrdí, že nic neviděli a neslyšeli. Občas přiznávají, že nesmí nic říct. Případné výpovědi působí podezřele. Oběť je kritizována. Často je obviněna, že si to vlastně způsobuje sama. Svědkové a členové skupiny oceňují, chválí a brání agresory, případně pro ně hledají polehčující okolnosti. Ve skupině panuje těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody.

Pokud poznáme, že se jedná o pokročilé stádium nebo se jedná o výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídní lynčování:

- **Překonání šoku** pedagogického pracovníka.
- **Záchrana oběti.**
- Aktivace školního preventivního týmu na spolupráci a postupu vyšetřování.
- **Zabránění domluvě agresorů** na křivé výpovědi.
- **Pomoc a podpora oběti** – pokračující
- **Využití možnosti spolupráce** s některými z odborných pracovišť.
- **Nahlášení** – Policie ČR.
- **Vlastní vyšetřování** – je vhodnější, pokud ho provádí odborníci.

Doporučuje se nedělat zásadní kroky ve vyšetřování, tyto kroky přenechat orgánům činným v trestním řízení.

Po ukončení vyšetřování a stanovení závěrů odborníky je potřeba na jejich doporučení pracovat:

- S agresorem
- S obětí
- S třídním kolektivem
- Zamyslet se nad vztahy a situací ve škole

Pozor na diskrétnost a zachování důvěrnosti informací.

POUŽITÁ LITERATURA

- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních.
- Michaela Veselá: Aplikace metodického pokynu k šikanování do praxe škol. Řízení školy 6/2009. str.18-21.
- Kolář,Michal.;Bolest šikanování.1.vydání.;Praha Portál, 2001.
- Krejčí,V.,Kopecký,K.;Kyberšikana – nová podoba šikany. Prevence 6 (6), str. 4-6.
- Fafejta,M.;Vybrané kapitoly ze sociálních deviací-Školní šikana.1.vydání.; Olomouc Univerzita Palackého v Olomouci ISBN 80-85783-66-5, 2006, s.60.

Zpracovala:

Mgr. Markéta Maříková
metodička prevence ZŠ Řevnice

ZÁKLADNÍ ŠKOLA ŘEVNICE

Školní 600, 252 30 Řevnice

IČO: 47005254

tel./fax: 257721796, www.zsrevnice.cz

Mgr. Tomáš Rezníček

ředitel školy